

ESCENARIS ECONÒMICS DE FUTUR 2016-2020

Taula de política econòmica 25 / 01 / 2016

Cambra de Comerç
de Barcelona

ÍNDEX

1	Introducció	3
2	Creixement	4
3	Ocupació.....	6
4	Atur	8
5	Productivitat	9
6	Salari	11
7	Competitivitat.....	13
8	Distribució	15
9	Conclusions	17

1. INTRODUCCIÓ

Després de cinc anys de recessió i dos d'incipient recuperació hem entrat en una fase en la que a les incerteses del context polític a Catalunya i Espanya se suma una incertesa creixent sobre la solidesa de l'economia mundial –llastada per les dificultats a moltes economies emergents, encapçalades per la Xina. Davant d'aquest panorama cada vegada més incert, que pot arribar a posar en risc la recuperació, caldria demanar a les principals forces polítiques que consensuïn sense dilacions un full de ruta per abordar els principals reptes econòmics que tenim plantejats, amb un horitzó de mitjà i llarg termini –tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat.

Sense dubte, el principal repte de la nostra economia és reduir l'elevadíssima taxa d'atur que encara arrosseguem, malgrat el notable creixement de l'ocupació observat aquests últims trimestres. Al problema de l'atur s'afegeix l'extensió de la pobresa i la pèrdua de poder adquisitiu que afecta a capes cada vegada més àmplies de la societat. De fet, aquests dos fenòmens estan estretament interrelacionats: l'augment de la pobresa és, en bona part, conseqüència de la magnitud i persistència de l'atur, mentre que la pèrdua de poder adquisitiu erosiona la confiança dels agents econòmics en el seu futur i frena les decisions de despesa – especialment en el cas d'economies molt endeutades.

Un full de ruta útil ha d'establir objectius quantificats i assolibles a mitjà termini i també ha d'especificar els instruments i el calendari per aconseguir aquests objectius. El propòsit d'aquesta nota és fer balanç del camí recorregut des de la crisi i posar de manifest la magnitud dels reptes pendents amb horitzó 2020, posant l'accent en les condicions mínimes i necessàries que ha de complir tot model de creixement que es plantegi reduir significativament l'atur en un període raonable i, al mateix temps, fer possible un augment gradual i sostenible del poder adquisitiu de la població assalariada –tot preservant la competitivitat i els principals equilibris econòmics a llarg termini.

La nota es limita a analitzar algunes variables econòmiques fonamentals –creixement, ocupació, atur, productivitat, salaris, competitivitat i distribució– en base a diferents escenaris, condicionats per les polítiques econòmiques que s'adoptin, sota la premissa que aquests escenaris siguin internament consistents –és a dir, coherents entre sí i amb les hipòtesis de

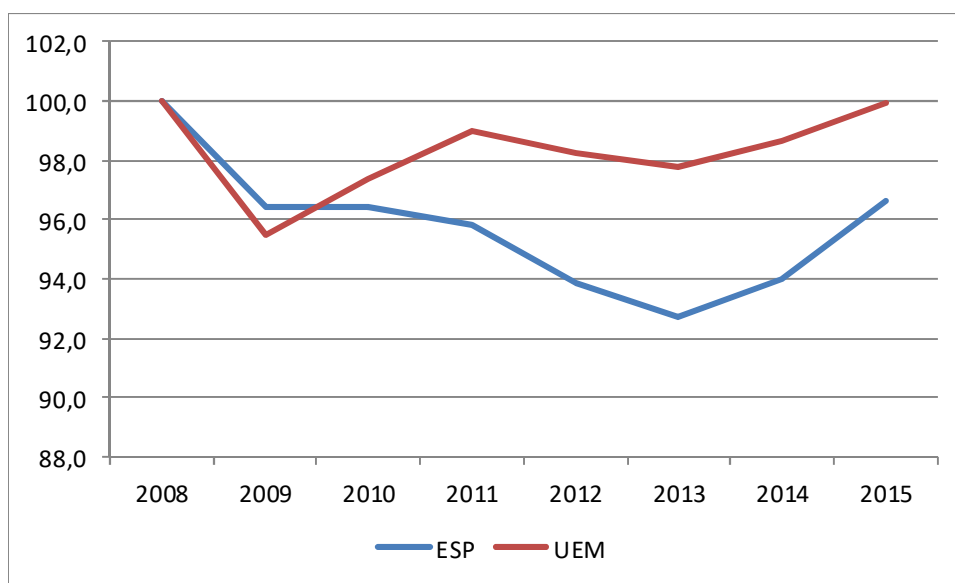
partida. Els apartats que segueixen a continuació tracten, successivament, cada una de les variables anteriors. Un apartat final resumeix les conclusions principals.

Per raons d'espai i d'homogeneïtat de les dades utilitzades (base AMECO, de la Comissió Europea, que compara estats i agrupacions d'estats) l'exercici es limita a comparar l'evolució de l'economia espanyola amb el conjunt de la zona de l'euro. No obstant, les implicacions principals dels resultats i les conclusions que s'obtenen es podrien fer extensibles –amb matisos– a l'economia catalana.

2. CREIXEMENT

Com posa de manifest el Gràfic 1a entre 2008 i 2015 l'economia espanyola ha patit una contracció molt més profunda i persistent que la mitjana europea.

Gràfic 1a. PIB a preus constants de 2010. Espanya vs. UEM. 2008 = 100

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

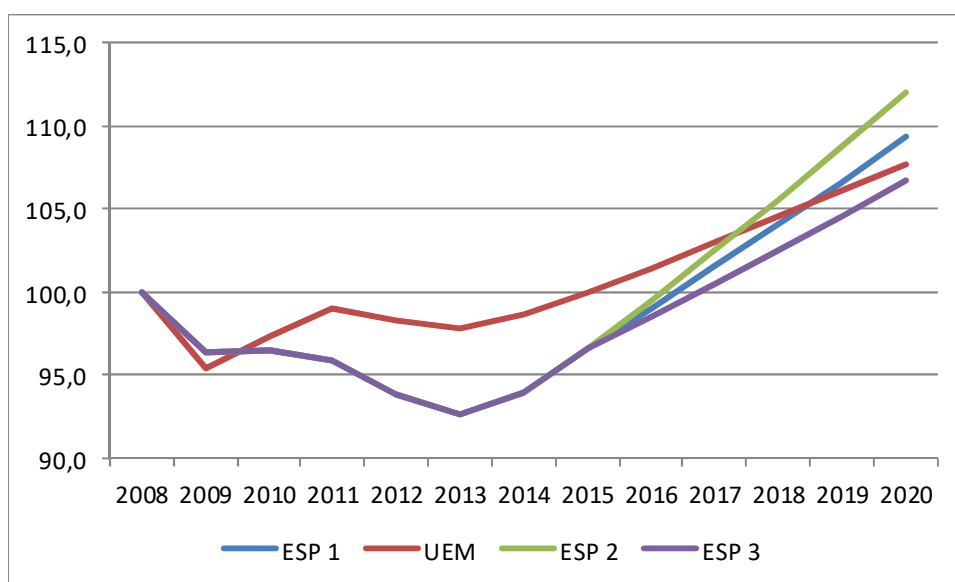
Al finalitzar l'any 2015 el PIB espanyol s'hauria situat encara més de tres punts percentuals per sota del nivell assolit el 2008. En canvi, al conjunt dels països de la zona de l'euro (UEM) aquest nivell es va recuperar l'any 2015. Per tant, el creixement diferencial més ràpid de l'economia

espanyola el 2015 –i que s'espera sigui extensible al 2016– s'ha de valorar tenint en compte que es parteix d'una base relativa més baixa. La qüestió ara, amb horitzó 2020, és determinar quin és el creixement potencial de l'economia espanyola i de què depèn que es pugui assolir.

Per respondre aquest interrogant la hipòtesi de partida és la continuïtat dins de la UEM, que ofereix oportunitats de creixement i a la vegada imposa exigències de competitivitat. L'escenari central per a l'economia espanyola durant els propers cinc anys, dins de la UEM, podria ser un creixement mitjà a l'entorn del 2,5%, suposant un context econòmic internacional favorable i el manteniment, almenys, de les condicions de competitivitat actuals. Si aquests condicionants milloren –és a dir, augmenta el dinamisme de l'economia mundial i/o millora significativament la competitivitat de l'economia espanyola– es pot pensar en un escenari més optimista –per exemple, un creixement mitjà del 3%. En canvi, amb un entorn una mica menys favorable el creixement tendencial es podria limitar al 2%.

El Gràfic 1b mostra l'evolució del nivell del PIB espanyol en comparació amb la mitjana de la UEM al llarg del període 2016-2020, en cada un dels tres escenaris anteriors –amb creixements del 2,5% (ESP 1), 3% (ESP 2) i 2% (ESP 3), respectivament– prenent com a referència l'any 2008 (=100).

Gràfic 1b. PIB a preus constants de 2010. Espanya vs. UEM. 2008 = 100

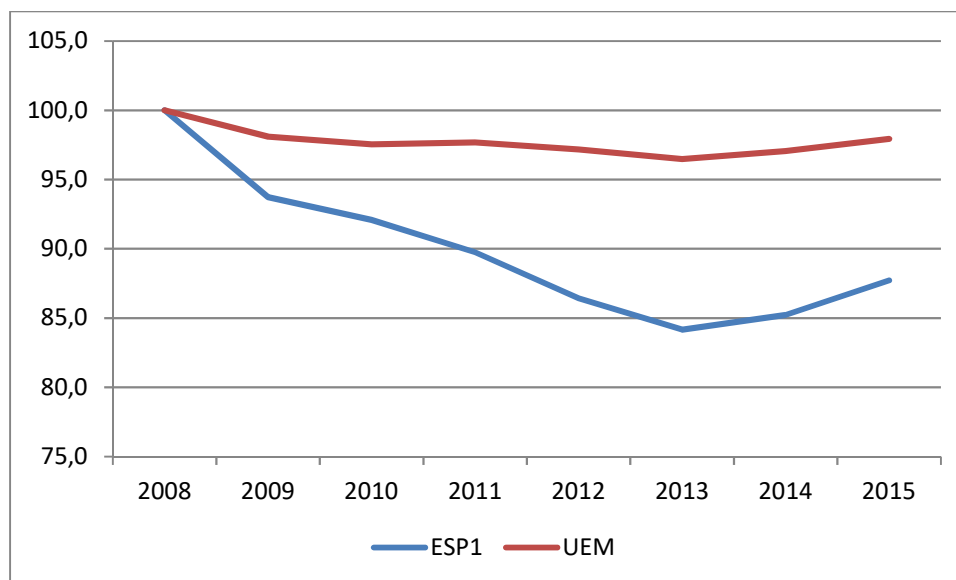
Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea) i projeccions 2016-2020

Es considera que el conjunt de la UEM creix l'1,5% en els tres escenaris. En els dos primers escenaris l'economia espanyola superaria els nivells relatius de l'eurozona i en el tercer s'aproparia. En l'escenari central l'any 2020 el PIB espanyol se situaria un 9,3% per sobre del 2008.

3. OCUPACIÓ

La contracció de l'ocupació durant la crisi ha estat encara més profunda que l'activitat, com es mostra al Gràfic 2a. L'any 2015 havien 18.707.000 persones ocupades a l'economia espanyola, el que representa un 12,3% menys que l'any 2008 (o 3.148.600 persones menys). En el cas de la UEM en el seu conjunt tampoc s'ha recuperat encara el nivell del 2008, però s'està molt més a prop (un 2,1% per sota).

Gràfic 2a. Persones ocupades. Espanya vs. UEM. 2008 = 100

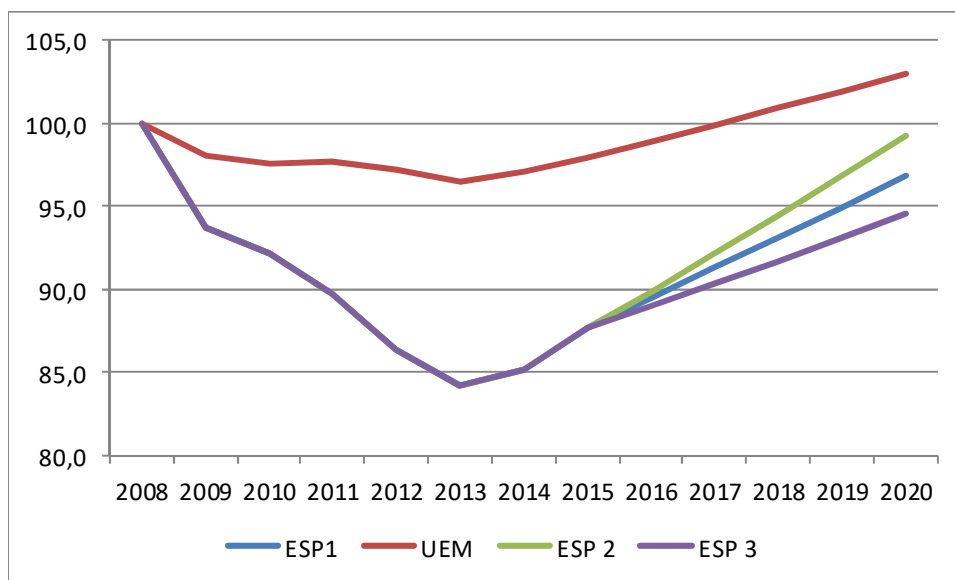
Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

Amb horitzó 2020 es consideren també tres escenaris –central, superior i inferior– amb creixements de l'ocupació del 2%, 2,5% i 1,5%, respectivament. Prenent com a referència els tres escenaris anteriors de creixement del PIB aquestes projeccions són consistents amb un creixement de la productivitat del 0,5% anual acumulatiu.

Pel que fa a la UE es contempla un escenari únic de creixement de l'ocupació de l'1%, compatible amb un creixement de la productivitat també del 0,5%. La hipòtesi implícita en aquestes projeccions és que mentre persisteixi l'elevada taxa d'atur de l'economia espanyola s'ha de prioritzar la creació de l'ocupació, tot mantenint un creixement de la productivitat no inferior a la mitjana europea.

Els resultats es mostren al Gràfic 2b. Com es pot apreciar, en cap cas s'assoleixen els nivells d'ocupació relativa (al 2008) de la UE i només en l'escenari més optimista, amb un creixement tendencial de l'ocupació del 2,5%, s'assoleix un nivell d'ocupació proper al del 2008. En l'escenari central (creixement de l'ocupació del 2%) treballarien a Espanya unes 20.785.300 persones, mig milió (un 3,1%) menys que el 2008.

Gràfic 2b. Persones ocupades. Espanya vs. UEM. 2008 = 100

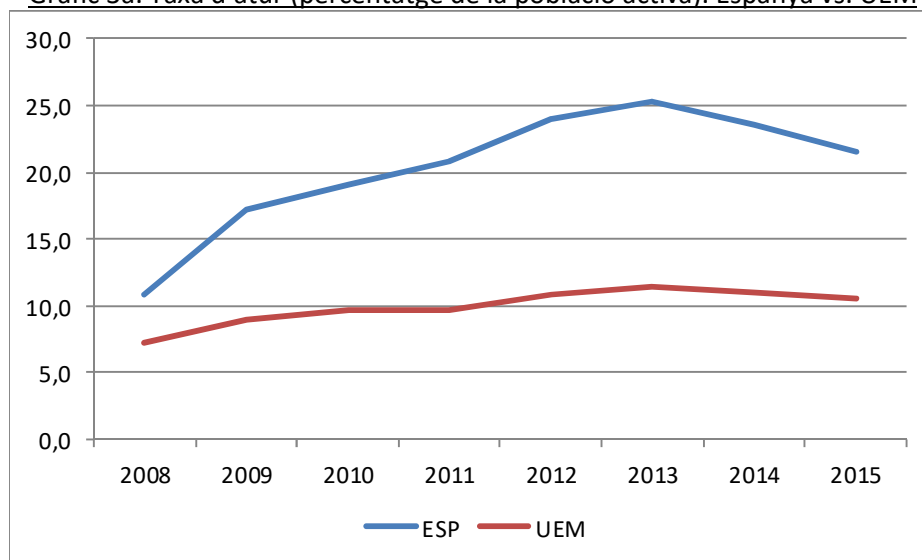

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea) i projeccions 2016-2020

4. ATUR

Entre 2008 i 2013 la taxa d'atur de l'economia espanyola va passar del 10,9% al 25,2% (Gràfic 3a). A la UEM l'increment va ser del 7,2% al 11,4% durant el mateix període. A partir del 2014 la taxa d'atur a Espanya comença a reduir-se i se situa en el 21,5% a 2015 (10,5% a la UEM).

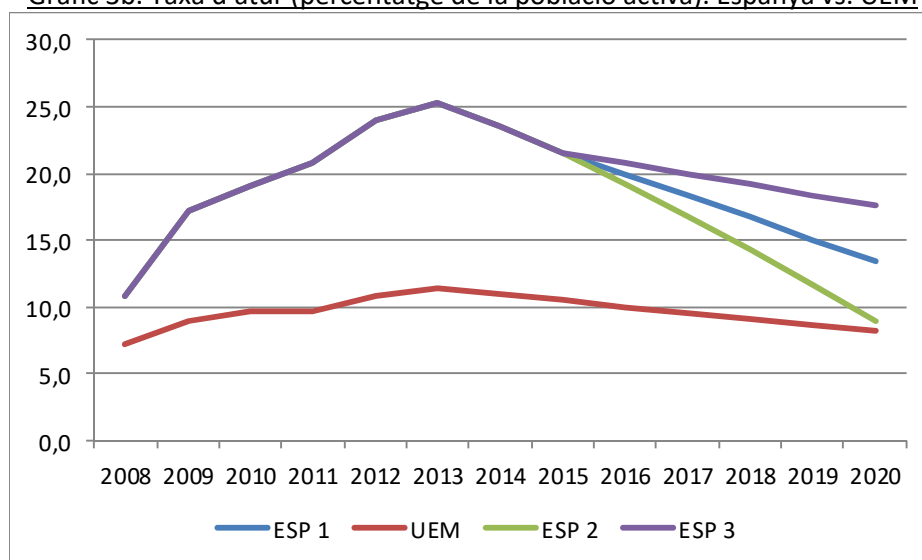
Gràfic 3a. Taxa d'atur (percentatge de la població activa). Espanya vs. UEM

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

El Gràfic 3b presenta tres escenaris de reducció de l'atur a Espanya i un a la UEM. Aquests escenaris combinen els escenaris anteriors de creixement de l'ocupació amb diferents projeccions alternatives per a la població activa.

Gràfic 3b. Taxa d'atur (percentatge de la població activa). Espanya vs. UEM

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea) i projeccions 2016-2020

En el cas d'Espanya, l'escenari central d'un creixement de l'ocupació del 2% es combina amb una projecció d'estancament per a la població activa; l'escenari superior d'un augment de l'ocupació del 2,5% amb una contracció de la població activa del -0,5% i, finalment, l'escenari inferior amb increment de l'ocupació de l'1,5% amb un augment de la població activa del 0,5%. Per a la UEM es preveu un únic escenari que combina un creixement de l'ocupació de l'1% amb un creixement del 0,5% per a la força de treball.

Com es pot observar, només en l'escenari superior la taxa d'atur de l'economia espanyola s'apropa a la mitjana europea, que se situaria a l'entorn del 10% a 2020. En l'escenari central la taxa d'atur es redueix del 21,5% el 2015 al 13,4% al final del període. Mentre que en l'escenari inferior la reducció de la taxa d'atur només arriba al 17,6%.

Aquestes xifres són indicatives de la magnitud del repte que representarà reconduir la taxa d'atur a nivells més homologables amb els països del nostre entorn. L'escenari central, amb un creixement del PIB del 2,5% i un estancament de la població activa, implica que els augments de l'activitat absorbiran gradualment les reserves de força de treball infrautilitzada. A la pràctica, l'estancament hipotètic de la força de treball en termes agregats seria compatible amb la retirada de la població activa d'una part dels treballadors aturats de més edat i simultàniament l'entrada de nous efectius –possiblement nous immigrants i joves autòctons actualment en fase d'escolarització.

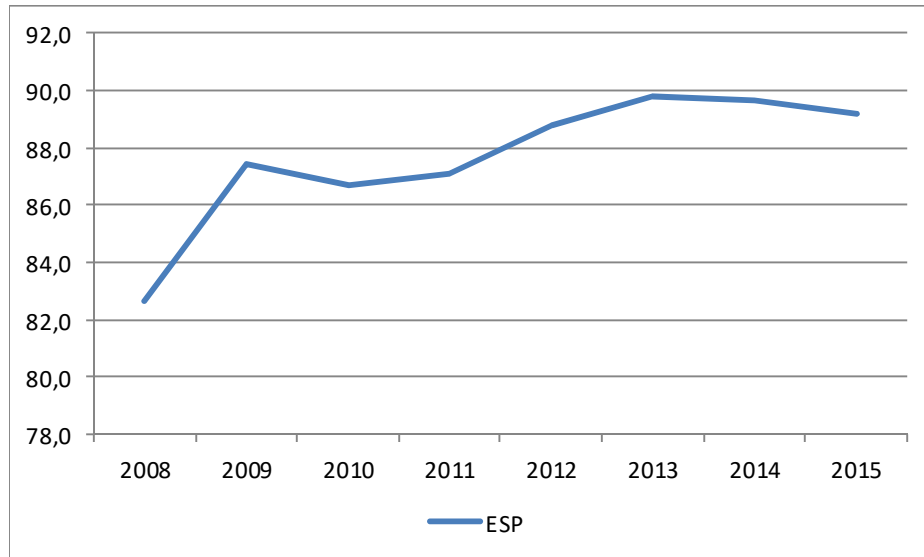
5. PRODUCTIVITAT

Com a contrapartida a la intensa destrucció d'ocupació registrada durant els pitjors anys de la crisi, la productivitat aparent del treball (PIB a preus constants per persona ocupada) ha registrat un augment notable a l'economia espanyola –fonamentalment per un efecte composició, derivat de la desaparició d'establiments empresarials i llocs de treball comparativament menys productius.

El [Gràfic 4a](#) mostra el nivell de productivitat de l'economia espanyola com a percentatge de la mitjana europea (UEM=100). Com es pot observar, el 2008 la productivitat del treball a Espanya se situava més de disset punts percentuals per sota de la mitjana europea, però va augmentar ràpidament fins reduir el diferencial a uns deu punts el 2013. Ara bé, durant 2014 i

2015 s'observa un estancament i principi de reversió d'aquesta millora relativa, a mesura que es recupera l'ocupació. Aquest fet sembla confirmar la naturalesa transitòria de la millora anterior i augura, de cara als propers anys, augments de la productivitat més moderats.

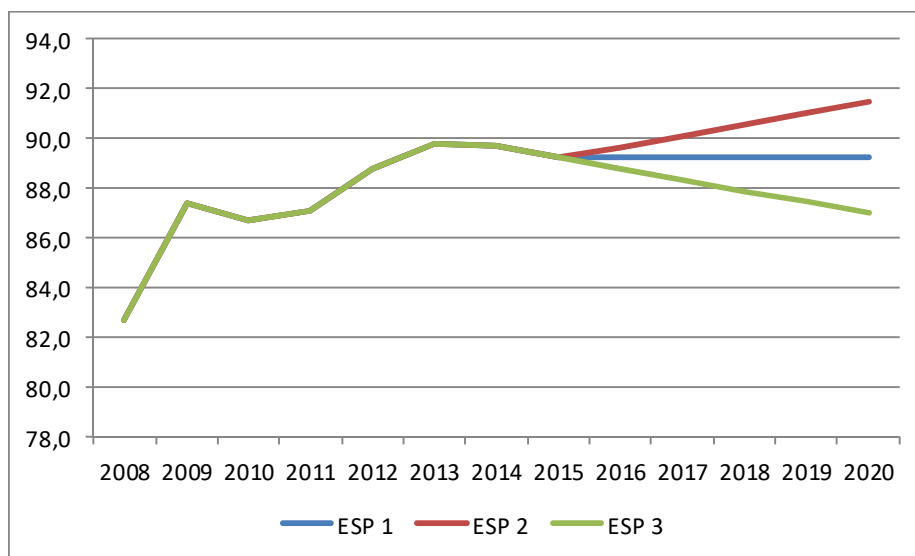
Gràfic 4a. Productivitat (PIB a preus constants per ocupat). Espanya com a % de la UEM

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

El **Gràfic 4b** projecta l'evolució de la productivitat relativa del treball a l'economia espanyola (UEM=100) en tres escenaris alternatius, amb creixements anuals mitjans del producte real per ocupat a l'economia espanyola del 0,5% (central), 1,0% (superior) i 0% (inferior) –tot suposant un creixement estable del 0,5% a la UE.

Gràfic 4b. Productivitat (PIB a preus constants per ocupat). Espanya com a % de la UEM

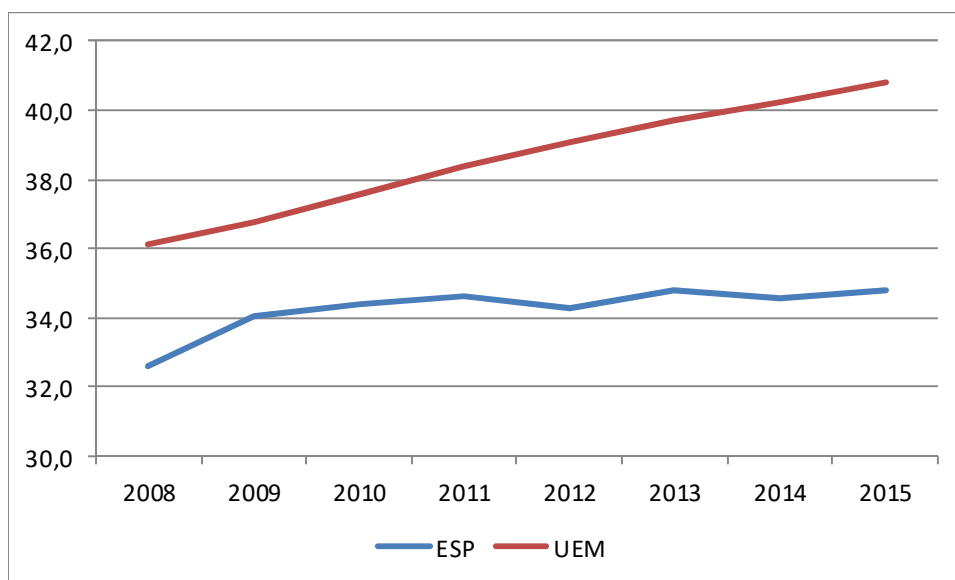
Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea) i projeccions 2016-2020

Com es pot observar, fins i tot en el cas de l'escenari superior el diferencial amb la UEM al final del període sobrepassaria els deu punts percentuals. Tot i així, en un escenari de creixement del PIB espanyol del 3%, distribuït entre un 2,5% per a l'ocupació i un 0,5% per a la productivitat, permetria conservar la posició relativa amb la UEM i consolidar un augment de la productivitat del treball un 13% superior al del 2008.

6. SALARIS

El Gràfic 5a mostra l'evolució dels salaris nominals (la remuneració total per persona assalariada) a Espanya i a la UEM, entre 2008 i 2016. En el cas de l'economia espanyola els salaris nominals augmenten amb força el 2009 (un 4,4%) però a partir del 2010 es contenen, amb alguns anys de caiguda (2012 i 2014). En conjunt, els salaris nominals dels espanyols han augmentat poc entre 2011 (34.640 euros) i 2015 (34.808 euros). En canvi, a la UEM els salaris nominals han registrat augments anuals relativament moderats (generalment inferiors al 2%) però constants entre 2009 i 2015, de manera que al final del període considerat (2015) els salaris nominals espanyols representaven un 85,3% de la mitjana de la UEM, en comparació amb el 90,4% del 2008.

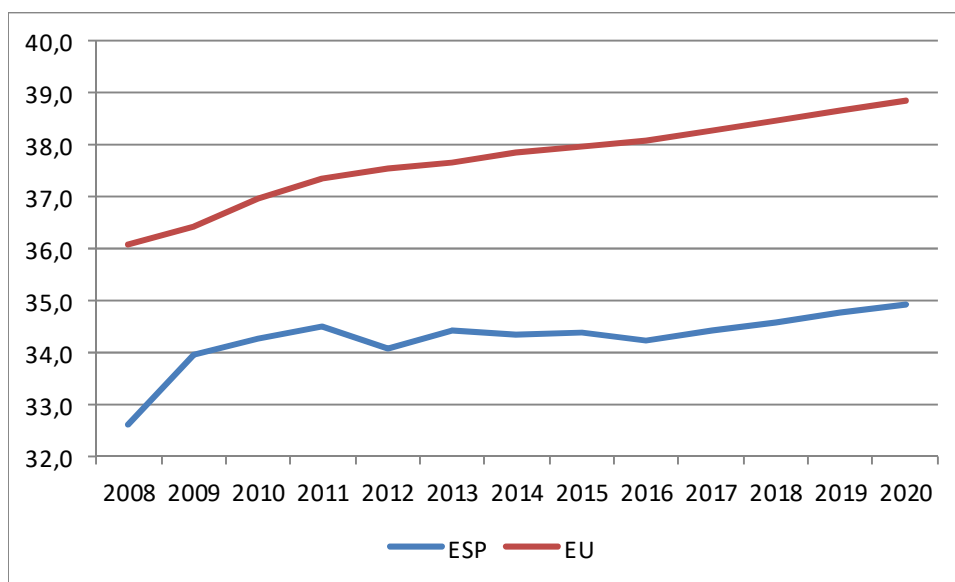
Gràfic 5a. Remuneració nominal per assalariat. Espanya vs. UEM. Milers d'euros

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

El Gràfic 5b compara els salaris reals (amb el deflactor del PIB) a les dues economies durant el període anterior i els projecta fins a 2020.

Gràfic 5b. Remuneració real per assalariat. Espanya vs. UEM. Milers d'euros

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea) i projeccions 2016-2020

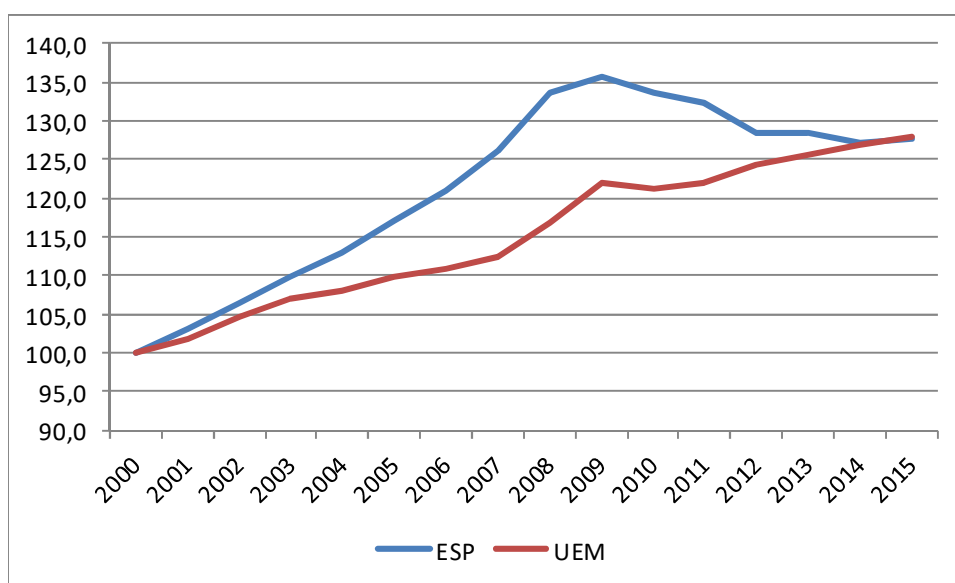
En el cas d'Espanya els salaris reals es van situar l'any 2015 per sota del nivell assolit el 2011. És a dir, s'ha registrat una pèrdua de poder adquisitiu del 0,3%. Durant el mateix període (de 2011 a 2015), els salaris reals a la UEM han augmentat un 1,6%.

Suposant que entre 2017 i 2020 els salaris reals augmentessin anualment a Espanya al mateix ritme que la productivitat projectada en l'escenari central de l'apartat anterior (0,5%), al final del període 2020 s'hauria obtingut un augment del poder adquisitiu per assalariat del 7,1% en comparació amb el 2008. Per tant, malgrat tractar-se d'augment anuals aparentment moderats, quan es tenen en compte els efectes acumulatius la millora de poder adquisitiu al final del període pot arribar a ser molt significativa. La qüestió és valorar si aquests augments dels salaris reals serien possibles i sostenibles en una economia oberta i integrada en una unió monetària, que exigeix almenys mantenir els nivells actuals de competitivitat, per tal de fer possibles els escenaris de creixement projectats als apartats anteriors.

7. COMPETITIVITAT

El Gràfic 6a mostra l'evolució dels costos laborals unitaris nominals (CLUN: la ràtio entre la remuneració nominal per assalariat i la productivitat a preus constants) a Espanya i la UEM, entre 2000 i 2015 (2000=100). Un augment dels CLUN implica una pèrdua de competitivitat.

Gràfic 6a. CLUN (Costos Laborals Unitaris Nominals). Espanya vs. UEM. 2000=100

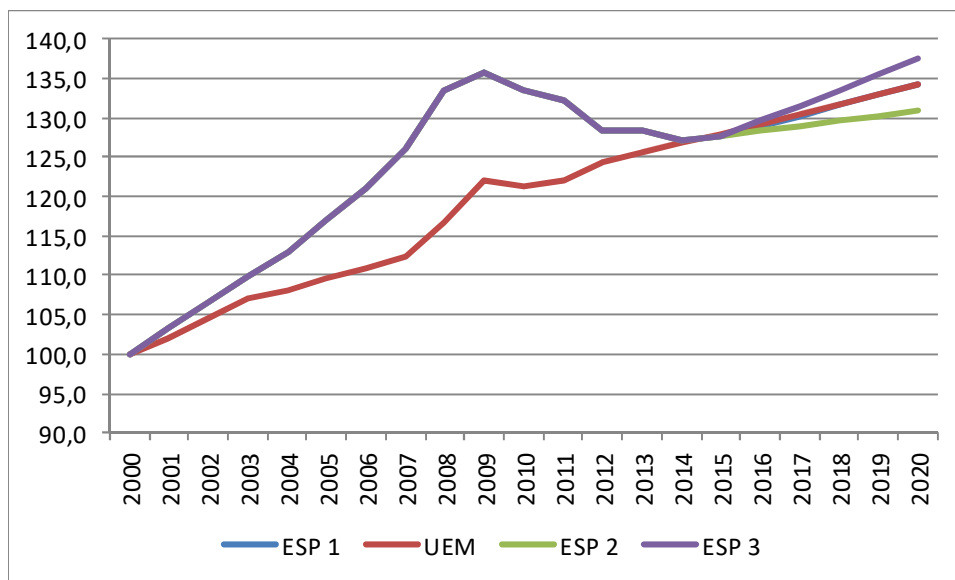

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

Com es pot observar, els anys de crisi han servit per corregir la pèrdua de competitivitat (amb la UEM) acumulada durant els anys anteriors –fruit d'uns augments salarials inferiors al creixement de la productivitat. Però a un cost molt elevat en termes d'atur.

Amb horitzó 2020 es contempen de nou tres possibles escenaris, consistents amb les projeccions anteriors (Gràfic 6b).

Gràfic 6a. Costos laborals unitaris nominals. Espanya vs. UEM. 2000=100

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea) i projeccions 2016-2020

L'escenari central parteix d'un augment dels salaris nominals de l'1,5% i de la productivitat del 0,5%, el que implica un creixement dels costos laborals unitaris nominals de l'1% anual acumulatiu. La hipòtesi és que aquesta evolució igualaria la tendència observada a la UEM durant els últims anys i que es projecta de cara al futur. Per tant, l'escenari central permetria mantenir –però no millorar– un nivell de competitivitat similar als dels nostres socis i competidors principals.

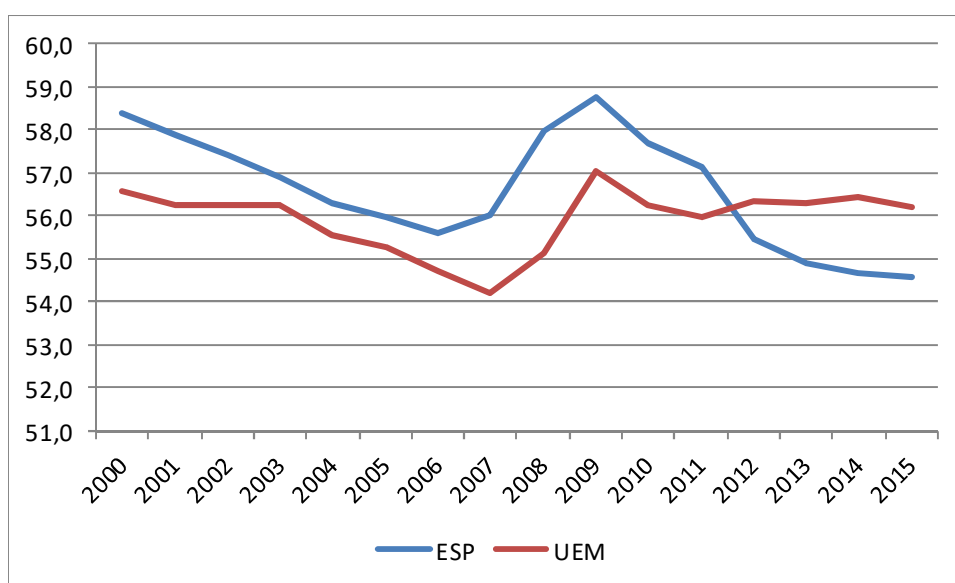
L'escenari superior, al seu torn, pressuposa un augment dels salaris nominals a Espanya de l'1% anual acumulatiu, que amb un creixement de la productivitat del 0,5% implicaria un augment dels costos laborals unitaris nominals del 0,5%, inferior al projectat per a la UEM. En aquest cas es produiria una millora continuada de competitivitat, que al seu torn justificaria un major creixement del PIB i de l'ocupació i una més ràpida disminució de l'atur –en línia amb els escenaris superiors projectats als apartats precedents.

En l'escenari inferior els salaris nominals augmenten un 2%. Amb un augment de la productivitat del 0,5% això representa un creixement dels costos laborals unitaris nominals de l'1,5% i una pèrdua continuada de competitivitat amb relació amb la UEM. Aquest escenari induiria un menor dinamisme del PIB i de l'ocupació i un alentiment respecte de l'escenari central de reducció de l'atur.

8. DISTRIBUCIÓ

Finalment, cal preguntar-se sobre les conseqüències distributives i sobre el poder adquisitiu dels assalariats associades amb els escenaris anteriors. El Gràfic 7 mostra l'evolució de la participació de les rendes del treball en el PIB, a Espanya i a la UEM, ajustada per tenir en compte la contribució dels treballadors autònoms.

Gràfic 7. Participació de les rendes del treball en la renda nacional. Espanya vs. UEM. % del PIB

Font: Elaboració pròpia a partir de AMECO (Comissió Europea)

Mentre que per al conjunt de la UEM aquesta participació se situava el 2015 en un nivell similar al de l'any 2000, amb una certa estabilització al llarg d'aquests últims anys, en el cas de l'economia espanyola s'observa una notable pèrdua de pes de les rendes del treball en la renda nacional. Aquesta disminució de pes de les rendes del treball és conseqüència d'un augment dels preus al conjunt de l'economia superior al dels costos laborals unitaris nominals durant aquest període –malgrat que en ambdós casos es tracta d'augment moderats en termes absoluts.

L'escenari central –i neutral– en termes distributius implicaria una evolució dels preus compassada amb la dels costos laborals unitaris nominals. Aquest patró seria consistent amb uns marges empresarials (com a percentatge del valor afegit) estabilitzats en els nivells actuals

i, al mateix temps, seria compatible amb un augment dels salaris reals en línia amb el creixement de la productivitat.

Per exemple, si els salaris nominals creixen un 1,5% i la productivitat un 0,5% els costos laborals unitaris nominals augmentarien l'1% (escenaris centrals anteriors). Si en aquest context els preus creixen l'1%, els salaris reals (descomptant la inflació) ho farien al 0,5% –igual que la productivitat– i la distribució de la renda es mantindria estable. Sota els supòsits anteriors aquest escenari també seria consistent amb la preservació de la competitivitat dins de la UEM.

Escenaris amb creixements dels preus sistemàticament superiors als dels costos laborals unitaris implicarien una major pèrdua de pes de les rendes del treball i un creixement inferior (i en el límit negatiu) dels salaris reals. Això representaria un risc social i polític i trencaria els consensos bàsics que cal teixir per sostenir el creixement a llarg termini. La clau per evitar aquesta mena d'escenaris són les reformes que introdueixen més competència als mercats i una política fiscal orientada a l'equilibri pressupostari a mitjà termini.

En canvi, escenaris amb creixements dels preus inferiors als costos laborals unitaris revertirien la pèrdua de pes de les rendes del treball, però tindrien conseqüències molt diferents segons els sectors econòmics afectats per una major contenció dels preus. Si la compressió dels preus, no acompanyada d'una contracció proporcional dels costos, recaigués sobre els sectors més oberts a la competència internacional, llavors es veurien afectades negativament la inversió i l'ocupació en aquests sectors i, per extensió, el potencial de creixement del conjunt de l'economia.

9. CONCLUSIONS

La principal aportació d'aquest document ha estat posar de manifest de forma clara la estreta interrelació que existeix entre les principals variables (macro)econòmiques –i, especialment, entre creixement, distribució i competitivitat– en el marc d'un full de ruta econòmic coherent. Posar l'accent en la distribució sense tenir en compte el creixement podria reduir la desigualtat donat un nivell determinat de renda, però amb el risc de reduir el creixement de la renda per càpita i alentir la creació d'ocupació. Per altra banda, una distribució de la renda cada vegada més desigual, encara que transitòriament contribueixi a millorar la competitivitat amb l'exterior, pot acabar per erosionar els fonaments d'un patró de creixement que per ser veritablement sostenible ha de ser àmpliament acceptat. No és possible sostenir el creixement a llarg termini sense establir les variables distributives, de la mateixa manera que tampoc és possible maximitzar el benestar col·lectiu aplicant polítiques re-distributives sobre la base d'una renda decreixent.

L'anàlisi realitzada ha servit per mostrar que és possible assolir un patró de creixement que permeti harmonitzar el creixement del PIB i la millora de la competitivitat amb l'augment moderat però constant dels salaris reals i amb la reducció de l'atur fins a nivells europeus amb horitzó 2020. Però és un patró que exigeix mantenir determinats equilibris i que, per tant, requereix d'amplis consensos. Els objectius definits en aquest exercici constitueixen només l'esquelet d'un full de ruta al que caldria donar consistència definint les reformes i polítiques més adequades per a cada objectiu. Fora altament desitjable que malgrat l'actual context d'incertesa política –a Catalunya i a Espanya– es treballés per construir un ampli acord sobre allò que cal fer prioritàriament per consolidar la recuperació i impulsar el creixement a mitjà i llarg termini.